

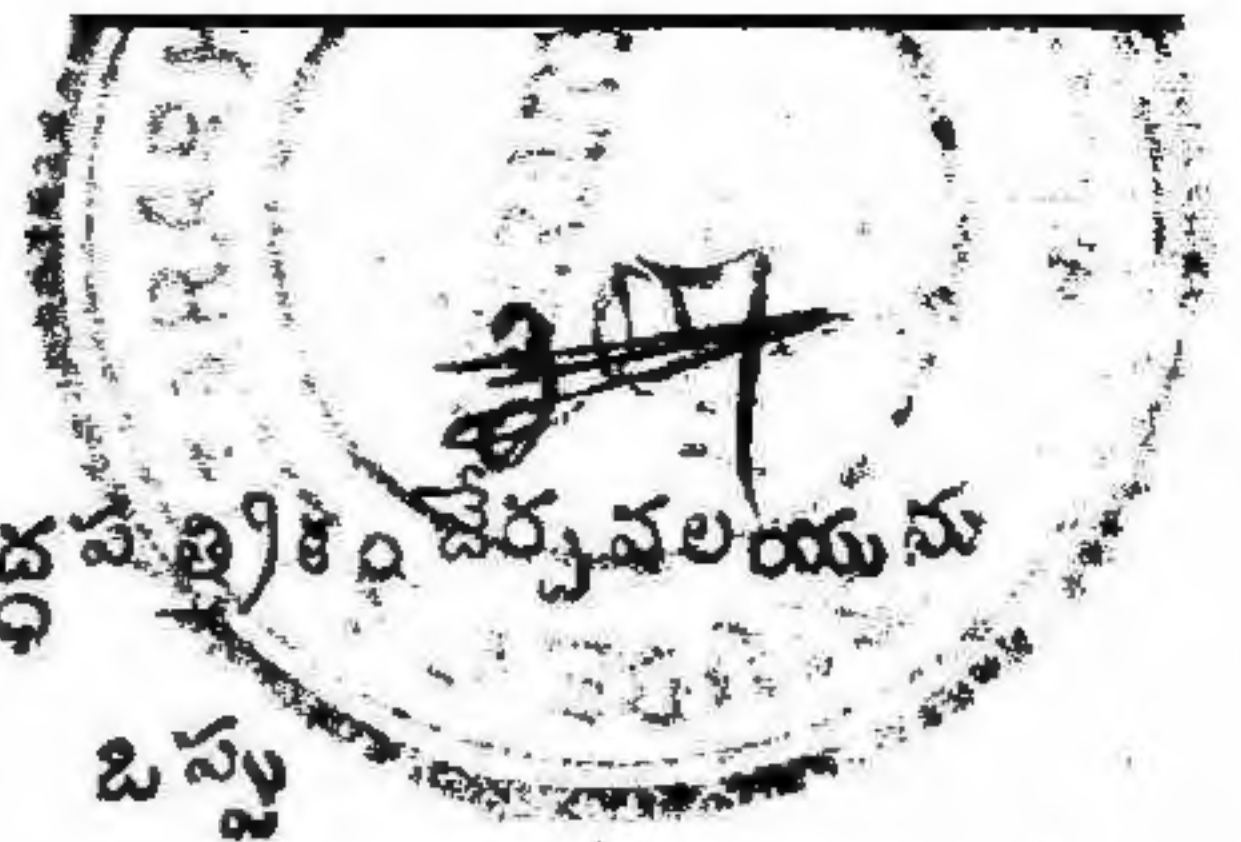
942

2/10
10

~~1098~~

మనుచరిత్ర నోమోరోపణఖండనగ్రంథముతో సమన్వయము చేర్చవలయును

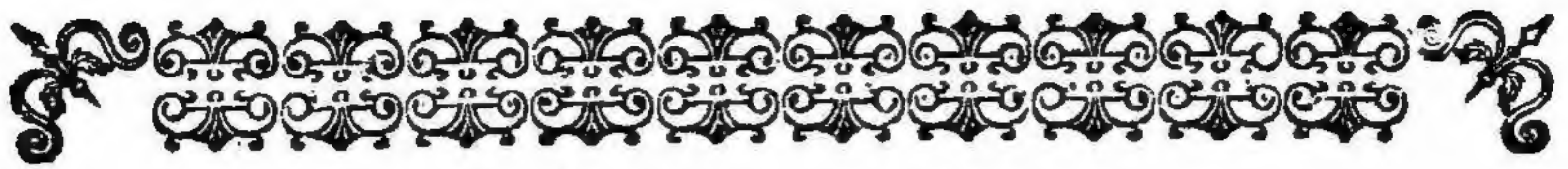
పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
7	17	సూర్యనార్యవకు	సూర నార్యవకు
11	5	మునికి బాడకట్టి	మునికి బాడకట్టి
12	6-7	ఆందుచేతనాకథ	ఆందుచేతనాకథ
„	22	నాటికి	నింటికి
13	11	తథాహమద్య	తథాహమద్య
„	20	ఆతిథింత	ఆతిథింతం
14	6	జహుయాత్	జహుయాత్
„	19	నాగపగలింటి	నాపగలింటి
15	7	దన	నదన
„	12	ననియస్థిరపఱచు	ననిస్థిరపఱచు

942

14 పుటలో 2 పంక్తిలో హిమవత్సర్వతమునకు అను పదము తరువాత సక్రింది మాటలంజేర్చికొని చదువుకొనుడు - “నేగెననుకొందమేని ప్రవరుని విలంబమాచ చి సిద్ధుడతనిని దీసికొనివచ్చుటకు హిమవత్సరమునకు”

శ్రీ శ్రీ ధ రా య న మః .

మనుచరిత్రపైఁ గోపల్లివారి దోషారోపణములును
దద్దండనములునుంగల గ్రంథము.

అముద్రిత గ్రంథచింతామణ్యనుబంధము.

శ్రీ, కోపల్లి వేంకటరమణరావు బి. ఏ. గా రానందముద్రణ
శాలాప్రకాశిత మనుచరిత్రమునకు నొకపీఠిక వ్రాసియున్నారు. అందు
లోఁ గొన్నిదోషములుమనుచరిత్రయందున్నవని యారోపించియున్నారు.
అయిదిటిని లక్షణవిరుద్ధములనియు (Xviii—XiXపుటలు) రెండింటిని
గథాసందర్భభ్రంశకంబులనియు (XXii—XXiiiపుటలు) నుడివి
యున్నారు. ఆంధ్రకవితాపితామహుండని ప్రసిద్ధికెక్కిన పెద్దనార్యుని
వంటివారిపై దోషములారోపింపకమునుపెంతయుఁ బఠనపరిశీలనంబు
లావశ్యకంబులు. పేరునకుఁదగిన పీఠికాకారులు పండితమన్యూ లారో
పించుదోషములంగనఁబఱచుచు నవిదోషంబులుగావని నిరూపించుట సాధా
రణముగా వాడుకయైయున్నది. అదియటుండఁగా లేనిదోషంబులను బూ
పుట మిగులనాశ్చర్యకరమైయున్నది. శ్రీరావుగా రుదాహరించినదోషం
బులన్నియు దోషంబులుగావని నేనిట వ్రాయఁబూనినాఁడను.

“ఇంతకుమించి లక్షణవిరుద్ధంబులు మందునకైన నీకృతయందుఁ
గానరావు” అని యుపసంహరించుచునీక్రిందిదోషపంచకమును రావుగారు
వ్యక్తపఱచియున్నారు.

I. మొదటియాక్షేపణ. “కవిత్రయమువా రుపయోగింపని రగడ
వృత్తము పెద్దన్నగారు తురుష్కస్వరానుసారముగాఁ గల్పించిమనుచరిత్ర
మందుపయోగించినందున నితరకవులటులనే యుపయోగించుచువచ్చిరి”.

ఖండనము. అన్నివృత్తములునుగవిత్రయమువా రుపయోగింపలేదన్న మాట నిశ్చయముకదా- వారిగ్రంథములలోఁ గానరానివృత్తములు పెక్కు లితరకపు లుపయోగించియున్నారు. పెద్దన్నగారు రగడవృత్తమునుగల్పింప లేదు. అప్పటికి 200 సంవత్సరముల పూర్వమున ననఁగాఁ బ్రతాపరుద్రుని కాలమందున్నపాలుగారికి సోమనాథుఁడు బసవరగడ, గంగోత్పత్తిరగడ, సద్గురురగడ, యనుగ్రంథములు రచించినాఁడని, బ్ర- రావుబహద్దరు వీరేశలింగముపంతులవా రాంధ్రకవులచరిత్రమందు వ్రాసియున్నారు. సోమనాథునితో సమకాలికుఁడైన విన్నకోట పెద్దన్న కావ్యాలంకార చూడా మణియందు, క॥ సరిఁజౌపదితేకులచేఁ | బరువడి నుత్సాహవృత్తపదయుగళ ముచే | నిరవుగ వడిప్రాసంబుల | నరుదుగ రచియింపరగడయగుఁ దగు వృత్తిక॥ అనిచెప్పినాఁడు. క॥ కొదలేనినైపుణులఁజౌ | పదిచేనుత్సాహ వృత్తపదయుగ్గముచేఁ | దుదనాదినిఁబ్రాసంబుల | వదలకవిరచింపవలయు బ్రాజ్ఞులురగడక॥ అని యప్పకవియుఁజెప్పియున్నాఁడు. మఱియును సీ॥ కందభేదములాఱుగాక యుత్సాహంబు ..... తొమ్మిదీవిధములతో నొప్పురగడలు జాతులు; నవవిధగీతంబులును సీససప్తకంబును నుపజాతు లయ్యె॥గీ॥ననుచునన్నయభట్టుభీమనయఁబెద్ద | సచివుఁడును జెప్పిరందముగ దాముచేసినభందములను॥ " అని యప్పకవి వ్రాయుటచే విన్నకోట పెద్ద నాదికాలములోమాత్రమేగాక నన్నయభీమనకాలములోఁ గూడ రగడ యుండినట్లుతోఁచుచున్నది. వైతాళీయభేదంబులైనరగడ లనేకంబులుగల వందుఁ బ్రసిద్ధంబులైనహయప్రచారాది నవవిధంబునుప్రబంధములవ ర్తిల్లు ననియు, " క॥ ఖ్యాతిగనురగడలందును | వైతాళీయాఖ్యవృత్త వారము లందుక॥ | బీతాంబరగురువునకుక॥ | రీతిగఁగృతులకలఘువులురెండేసియ గుక॥అనియు నప్పకవీచెప్పటచేత వైతాళీయజాతివృత్తంబులుంబోలె రగడ లును గవిత్రయమువారికి నపూర్వములుకావనితోఁచుచున్నది. ఇటసీసాది కములయు నకగ్రాదికములయు నుత్పత్తిఁగూఁపించివ్రాయన నావశ్యకము. మఱియునునుహమ్మదీయుల యాచారములు ప్రబలినందునవారి లయతాళ

స్వరంబులు ప్రజలకనుకాగంబు పుట్టించుచుండెనుగనుక పెద్దన్నగారు
తదనుసారంబుగా రగడవృత్తంబును గల్పించినారట! అట్లేని “రేరేకోకిల
మాభజమానం కించిదుదంచయ పంచమగానమ్ । నోచేత్వామిహకో
జానీతే కాకకదంబకపిహితేచూతే ॥ అనశ్లోకమునుబూచిమనముధిల్లించి
వర్తినంతోషమునకై పండితరాజు తురుష్కస్వరముతో నీపదాకులక
మునుగల్పించెనని చెప్పటసయితమొప్పునుగదా? మనవృత్తములు లయతాళ
సమన్వితములుకావని భ్రమసి శ్రీవేంకటరమణరావుగా రిటులపొరబడిరి
కాఁచోటు. క॥ పటుమతినటమున్నుమహా! నట్లుండేశుఁడువాచకాభినయము
నకై యుతకటయతలయమయతాళ । స్ఫుటవికట చ్ఛందమందముగ నొన
రించెన్ ॥ అనికావ్యాలంకారచూడామణి.

II. రెండవయాత్రేపణ. “పృథ్వీవృత్తమునకుఁ బదునాల్గవయత్తరము
యతిస్థానమనియప్పకవీయాచిలక్షణ గ్రంథములందెల్లవ్రాయఁబడియుండఁ
గా నీకవి యీమనుచరిత్రమందుఁదొమ్మిదవయత్తరము యతిస్థానముగా
వ్రాసినాఁడు. ఇందునకాధారము శోధనీయము.”

ఖండనము. అప్పకవీయమునందు యతి పండ్రెండవయత్తరమనియు
సులక్షణసారమందుఁ బదునాల్గవయత్తరమనియుఁ జెప్పఁబడియున్నది. సం
స్కృతగ్రంథములలో విశ్రమముతోమ్మిదవచోటనని చెప్పఁబడియున్నది.
“జసౌజసయలావసుగ్రహయతిశ్చపృథ్వీగురః” అని వృత్తరత్నాకిరము.
అనఁగా నష్టమస్థానము తరువాతను నట్లుపై నవమస్థానముతరువాతను
సనఁగాఁబాదాంతముననువిశ్రామమనిచీకర్థము. పింగళచ్ఛందములో నగ్ని
పురాణములోను శ్రుతబోధములోను నిటువలెనేలక్షణములున్నవి. ఏతదను
గుణముగాఁ జెప్పఁబడియుండుపాదములనీదిగువను దాహరించుచున్నాఁడ.

౧. ఎఱ్ఱాప్రగడ నృసింహపురాణము ౩ ఆశ్వాసము డి పాంతపద్యము॥
రమాకుచపరిష్రీరయా * ప్రణతదాననిత్యోదయా.

౨. శృంగారనైషధము 2 ఆశ్వా. అంత్యపద్యము:—
ప్రతాపగుణభూషణా * పరిణతార్థసంభాషణా.

3. జైమినిభారతము 2 ఆ, అంత్యపద్యము:—

బుధావనపురూరవా * భుజగజిద్భుజా భైరవా.

౪. వసుచరిత్ర 1 ఆశ్వా, అంత్యపద్యము:—

కబంధహరధీర తా * కరక రాసీకృత్త్రుటత్

౫. ఆంధ్రభాషార్ణవము. ద్వితీయకాండము అంత్యపద్యము:—

పటీకృతహరిత్తటీ * స్ఫటికనిర్మలస్వాకృతీ.

౬. వకరాలంకవీరభద్రకవి వాసవదత్తాపరిణయము. 2 అశ్వా:—

ధరాచరణనూపుర * స్థగితరత్నరుక్మీరికా । పురీ.

అయినను నప్పకవిలక్షణంబునకులక్ష్యంబులును బ్రామాణికంబులును
లేకపోలేదు. నన్నయభట్టారకుండు 12 వ యక్షరము యతిగా
గ్రహించి యున్నవాఁడు.

౧. అమిత్రమదభేదియొక్కరుండ * యవ్వుగా నేవ్వణ

భ్రమాకులితచిత్తుడై తగిలి * పాటుచున్ మందటన్ || ఆది, ఆ2

౨. సమస్తభువనాశ్రయావినయ * సశ్యనిత్యోదయా. ఆర. ఆ. 2

3. హరిశ్చంద్రసళోపాఖ్యానము, తృతీయాశ్వాసాంతపద్యము

“పురాహితపురాహితప్రదర * భూషితాశాంబరా”

౪. కనుపద్మియబ్బయామాత్యుని కవిరాజమనోరంజనము. 5 ఆ.

గదాకరముదాకరద్యుతివి * కన్వరా సున్వరా॥

ఇక నన్నయభట్టుయొక్క ద్వాదశస్థానవిశ్రమమునకు సాంస్కృతిక ప్రమాణంబును; సులక్షణసారముయొక్క పదునాల్గవచోటి యతికి మూలంబును సత్రవిప్రయోగంబులును నాకుఁదెలియకున్నవి.

III. మూడవయాత్యేపణ. “ ఇందు బుక్కమాంబ నాగమాంబిక
యను ప్రయోగవిశేషమొండు గానంబడియెడి. ఇటఁబొనరుక్త్యము కాన
నయ్యెడిననికొండఱుభావించుచున్నారు. బుక్కమాంబాదిశబ్దములకులక్షణ

మహాబలపండితీయమునందుఁ గల్పింపఁబడియున్నది. దాని ననుసరించి సీతారామాచార్యులవారును వ్రాసియున్నారు. బుక్క-మాంబయనుచో బుక్కమ్మయ నెడియమ్మయని పునరుక్తిదోషముమానుపుకొనవచ్చును."

ఖండనము. బుక్క-మాంబాదికమును బ్రయోగవిశేషమని వేంకటరమణ రావుగారువలుకుటచే నదిదోషమని వారియభిప్రాయము వెల్లడియగు.

ఆ. 1 పద్యము 27 నకు చ్రానుదొరవారిటీకలోనిట్లు వ్రాయఁబడియున్నది.

"ఈపద్యమున రెండవచరణమందు బుక్క-మాంబయన్నచోట నంబాశబ్ద తద్భవమైన యమ్మయనునది తేలఁబలికిన నమయైయున్నది. కనుక బుక్క-మ యనియుండఁగా దానిపైని మరలనంబాశబ్దముప్రయోగించినందునఁచొన రుక్త్యముగాఁ గానఁబడుచున్నది. ఇందుకు || శ్లో || ఆర్యాంబాదికశబ్దాశ్చ్యుః శ్రేష్ఠతావాచకాయతః తతస్తదంతశబ్దభ్యోనైవ శ్రేష్ఠార్థగోచరాః అని యధర్వణవచనము. ఈతీరున నున్నప్పటికిని నీప్రకారము ప్రయోగించు టకు మూలమేమో తెలియదు. ఈటీక ప్రథమార్థమునకు రావుగారి మాటలు పొనరుక్త్యమువైయున్నవి. వారనునటుల బుక్క-మాంబాదికము దుష్టప్రయోగముకాదు. ఆదిపర్వము 1 ఆ. 9 పద్యములో "నన్నపార్వ్య" అనుప్రయోగము నన్నయభట్టారకుండును; ఆరణ్యపర్వశేషమందు సూర్యనాగ్యునకును బోతమాంబికకును" అనియెఱ్ఱాప్రగడయు; విరాట పర్వంబుమొదట "అన్నమాంబాపతయనఘులు కేతనమల్లనసిద్ధనామాత్య వరుల" ననియు; గద్యంబులనుదత్పర్వంబునను గొమ్మనామాత్యుండనియు; నుత్తరరామాయణంబునఁ గొమ్మనమంత్రియనియుఁ దిక్కనార్యుండునుఁ బ్రయోగించియున్నారు. తిక్కనయంకితమందిన దశకుమారచరిత్రములోఁ దిక్కనామాత్య, ప్రోలనార్య సంకమాంబా కేతపార్వ్య కొమ్మనామాత్య, ప్రయోగములు కేతనచేసియున్నాఁడు. పెద్దయార్యయని ప్రతాపరుద్రీయ వ్యాఖ్యానమునందు మల్లినాథసూరిపొత్తుండగు వ్యాఖ్యాత ప్రయోగించి యున్నాఁడు. అహోబల పండితీయమునఁ బూర్వోక్తాధర్వణ వచనము నకునిట్లు వ్యాఖ్యవ్రాయఁబడియున్నది. "రామయప్రభుఁడు, రామయమంత్రి

రామయప్రధానుఁడు, కోనమాంబ ఇత్యాదయోనప్రయోగార్హాశబ్దాః ।
కింతు రామప్రధుఁడు, కోనాంబ, ఇత్యాకారేణ ప్రయోగార్హాః. లక్క-
మాంబాకుమారేత్యాది ప్రయోగస్తు ప్రౌఢోక్తిమాత్రనిష్పన్న ఇతిజ్ఞేయం”
భారతప్రయోగములుండఁగా నరసభూపాలీయమునుండి లక్క-మాంబా
ప్రయోగమేలచూపఁబడెనో నాకుఁదెలియను. అధర్వణకారికలటీకయం
దును నీవిధముగా నేయిటులున్నది:—

“యతః - ఏహేతువువలన, ఆర్యాంబాదికశబ్దాః . అయ్య అవ్వు మొద
లగుశబ్దములు, శ్రేష్ఠతావాచకాః - శ్రేష్ఠత్వమునుదెలుపునో, తతః -
ఆహేతువువలన, తదంతశబ్దభేద్యః - అవియంతమందుఁగలశబ్దములకంటెఁ
బరమందు, శ్రేష్ఠార్థగోచరాః - శ్రేష్ఠమునుదెలుపునవి, నైవ - కానివియే”
అనఁగా నేహేతువువలన నార్యాంబాదికశబ్దములు శ్రేష్ఠార్థమును దెలుపు
నవియో యాహేతువువలననాశబ్దములంతమందుఁగల శబ్దములకంటెఁబర
మందుశ్రేష్ఠార్థగోచరములుగావనిభావము. కావున ‘రామయప్రభుఁడు,
తిమ్మయప్రభుఁడు, కోనమాంబ ఇత్యాదులు ప్రయోగార్హులు గావు.
రామప్రభుఁడు, తిమ్మప్రభుఁడు, కోనాంబ ఇత్యాదులు ప్రయోగార్హు
లు. కాఁబట్టి కవిత్రయమువారి ప్రయోగంబు లున్నకతన నహోబలపతి
చెప్పినప్రకారముబక్కమాంబాదికముప్రౌఢోక్తిమాత్రనిష్పన్నమనియెం
చవలెను. వేంకటరమణరావుగా రీప్రయోగమునకు నహోబలపండితీయ
మున లక్షణము కల్పింపఁబడియున్నది అని వ్రాయుట శ్రీపూర్ణరావుకృ
ష్ణయ్య పంతులుగారునుడివినట్లు కడునాశ్చర్యకరముగానున్నది. ఇంతియ
కాక యాలక్షణము ననుసరించి ‘బ - సీతారామాచార్యులవారు ప్రౌఢ
వ్యాకరణమునందు వ్రాసియున్నారు. ‘అనట మఱియును వింతగాను
న్నది. ఆచార్యులవారిసూత్రమువేఱు. అదిసోదాహరణముగనిచటవ్రాయు
చున్నాఁడను. ‘శ్రేష్ఠతావాచకంబులగు నార్యాంబాద్యర్థకశబ్దంబులుపరం
బులగుచో నన్నియచ్చులకు సంది నిత్యము. ఉ. రామయ్య సోమయ్య
సీతమ్మ లక్ష్మమ్మ ఆదిశబ్దము అన్న అక్క-అప్పలనుదెలిపెడు, పైయధర్వణ

వచనమువలన బుక్కమాంబయనుప్రయోగము బుక్కమ్మకంటె నెక్కువ పూజ్యార్థవాచకముకాదనియు నీరెండింటికి నొకటియేయర్థమనియుఁగనఁబడుచున్నది. కాకమానిమూర్తి రాజవాహనవిజయములో 'ఎంచెదన్' భారతకర్తృతాచణుల నన్నయఁదికరన నెఱ్ఱనార్యుని 'అనిప్రయోగించి 'యొక్కఁడు-ఇచ్చటనొకరయెఱ్ఱన గారికినధికపూజ్యతయగునటులార్యపద ప్రయోగముచేసినాఁడని యెంచనొప్పుదుగదా? నృసింహపురాణములోని యెఱ్ఱానగడగారి 'నన్నయతికరనార్యుల' 'అనుప్రయోగమునందు 'ఆర్య' శబ్ద ముభయనామంబులతో నన్వయించును.

IV. నాల్గవయాత్యేపణ. మఱియు సీరాముసేనయను గ్రామ్యపద ప్రయోగ మొందుగాననవ్వెడిని.

ఖండనము. 'పామరవ్యవహారైకప్రసిద్ధంగ్రామ్యముచ్యతే'యనిప్రతాప రుద్రీయము. పరవస్తురంగాచార్యకృత కావ్యసంగ్రహమున 'ఆఁడు వస్తాఁడు' అనియు, నరసభూపాలీయమందు 'కటిగల్లములు-చన్నులు కన్నులు, అనియు నుదాహరణములు వకాఁటింపఁబడినవి. 'గల్ల కటి శబ్దాకపోలజఘనపరత్వేన గ్రామ్యప్రయుక్తా' అనిప్రతాపరుద్రీయమున వృత్తివ్రాయఁబడియున్నది. చన్నుఁగవ కన్నుదోయియనవలయునని 'మది రాక్షిచెవులతోమ్మిది లెక్కలనరాదు' అనుపద్యమున నప్పకవి వ్రాసి యున్నాఁడు. కేవలము పామరులభాషయే గ్రామ్యమనఁబడును. పామరులు వాడినను నార్యులుకూడ వాడినట్లేనియాభాష గ్రామ్యముకాదు. చౌను దొరవారిమనుచరిత్రమందు సీరాముసేనయను పదమువిషయమై టీకలో నిటుల వ్రాయఁబడియున్నది. 'అనేకములని చెప్పనర్థమందు శ్రీరాముసేన యని లోకవాడుక గలదుగనుక చెప్పినాఁడని తెలియవలెను, సీరాముసేన వైకృతముగనుకశూద్రులే యనెదరనియు లోకవాడుక. అనఁగా గ్రామ్య మనియు భ్రమించి రావుగారు సీరాముసేనగ్రామ్యమనియాత్యేపించిరని తోచుచున్నది. ఓగిరాలజగన్నాథముగారిశుద్ధాంధ్రనిఘంటువు నందును

సీతారామాచార్యులవారి శబ్దరత్నాకరమందును నీప్రయోగ ముదాహరింపబడియున్నది. 'సీరామతాత' యని శ్రీరామరక్షకు బదులనెదరు.

V. అయిదవయాత్రేపణ. 6 వయాశ్వాసములోనాకసందర్భమున నాకవర్ణనమందుఁజేరువనేయున్న 24-31 పద్యములలో 'సానఁబట్టిన యనంగునిమోహనబాణమోయనక', అనియుపమానవాక్య మొకటియే యుండుటవలనఁబునరు క్తిదోషముసంభవిల్లు చున్నదనితోఁచెడిని-ఇది లేఖక ప్రమాదజనితమో, లేక యొకదానికొకటిపాఠాంతరమో.

ఖండనము. 24 వపద్యమాస్థలములోనుండక 31 వపద్యమునకుముందుఁ బక్షిప్తముగా నుండనోపుననియు , 31వపద్యము కవిభణితమనియునాకుఁ దోచుచున్నది. అందులకుఁగారణములువివరించెదను. మొదటనిచటఁబద్యములుసంక్షేపించి వ్రాయుచున్నాఁడను.

23 ప. పురుహూతునిశాసనమునఁబుంజికస్థలపార్వీ తపస్సుచేయు చున్నవనమునకువచ్చెను. 24 ప. చిలుకలుముద్దుఁ బల్లులకుఅనుపద్యము. శుకవాణియు ఘనవేణియునగువేల్పుఁదొయ్యలి యలసవిలాసయానముతో నామునిసన్నిధికి సానఁబట్టిన యనంగుని బాణమో యనునట్లు వచ్చెను.

26 ప. వసంతఋతువుసంప్రాప్తముకాఁగామలయానిలము వీచుచుండెను తుమ్మెదలరొదలు మించెను-లవలీవల్లికలుచిగిచ్చెను 27 ప తరుల తాశ్రేణులందుఁ జిగురులుప్రకాశించెను. 28 ప విరహాజనులకు బాధ కలుగునట్లు దేవతాస్త్రీలు హిందోళరాగముతో గానముచేసిరి, భ్రమర యుంకారములువెలసెను. కోవెలలుకూసెను.

29 ప. చల్లగాలియువెన్నెలయుఁదుమ్మెదలరొదలునుగోవెలకూతలును మనోహరములైయొప్పెను. విరహాణీస్త్రీలకుఁ దాపమునునితరులకునిష్టార్థ సిద్ధియు నతిశయిలైనను.

30 అట్టిసమయమందుసఖులుసేవింపఁగా విలాసయానముతోనుమృదు మధుర వాక్కులతోను వెడనగవులతోను బుష్పములుకోసెడు మిషచేత.

31 ప. (అలకనిజీబులోఁగును మముఅనుపద్యము.) కుసుంబాపావడయు
సన్ననిపయిటయుధరించి కొప్పున నెట్టగలువలుచెరివి కుచములయందుఁ
గస్తూరిపూసికొనిమన్మథునిసమ్మోహనాస్త్రమోయనునట్లుకాలియందెలు
ఘల్లుమన నామునియెదుటఁబెన్నిధివలెనే పొడకట్టెను.

32 ప. అట్లుట్టిపడినట్లుండఁగా నామునికేఁబాడకట్టుమంద్రస్వరముతోఁ
బాడుచు నతని నోరచూపుతోఁ బూచుచుండఁగా.

33- 35 ఆమె సొంపుఁ గని మన్మథపరవశుఁడైతపసియామెతోఁగలసె.

ఇవి పరిశీలించిచూచుటగా 24 వ పద్యమాచోటనుండిన నసందర్భ
మనియు, 31 వ పద్యస్థానమందునే యుండవలయుననియు నూహింపవలసి
యున్నది. కాఁబట్టి 24 వ పద్యము బ్రక్షిప్తముగుట స్పష్టము. అట్టిప్రక్షి
ప్తము లీకథాభాగములోనే 36 వ పద్యము తరువాతనొకటియు 39దవ
వచనము తరువాతరెండును నుండుట మీఁదియనుమానమును బలపఱచు
చున్నది. 24 వ పద్యమున నచ్చరమునిపాలికి వచ్చెననిచెప్పఁబడి యున్నది.
అట్లువచ్చినతరువాతమునియామెను బూచియుండఁడని మనముభావింపవల
నుగాదు. అట్లుచూచియుండినచో 29 వ పద్యముతరువాత నవ్యవహీత
ముగా 32 వ పద్యము చెప్పఁబడియుండవలెను.

32 వ పద్యమావశ్యకమును గవికృతమునని యొప్పుకొనవలసినదిగను
కను 31 వ పద్యములోఁ “బాడకట్టె” ననుక్రియ నుపయోగించి 32 వ
పద్యములో నతైఱంగునఁ బాడకట్టియని యాకీరియనే ప్రయోగించుటచే
తను 31 వ పద్యము కవికృతముగాక తప్పదు. 31 వ పద్యమావశ్యకమై
నచో 24 వ పద్య మనవసరమును బ్రక్షిప్తమునుగాక తీఱదు.

ఇకఁ గథాసందర్భమును జెఱచు దోషములరెండింటిని శ్రీవేంకట
రమణరావుగారు సమారోపించిరి- వాని నీక్రిందవ్రాసెదను.

VI. ఆటవయాక్షేపణ. “దోషధసిద్ధుఁడొకనాఁడు ప్రవరునియింటికిఁ
గుతపకాలమందువచ్చెను. ప్రవరుండతనినిష్టచృష్టాన్నముచేత సంతుష్టునిఁ

జేసినపిమ్మటనాదినముననే పాదలేపముఁ బూయించుకొనిహిమవంతిముఁ బూడఁజూయెను. అతఁడుకొంతసేపు తన్నగవిశేషములఁజూచి మధ్యాహ్న మైనదని యింటికినేగ. నిచ్చయించె నని పెద్దన్నగారు చెప్పియున్నారు. సిద్ధుఁడుప్రాద్దుననేవచ్చి భోజనముచేయకయే ప్రవరునికిఁ బాదలేపమిచ్చి యుండవలెను. సిద్ధాగమనసమయమును దద్బోజనవిషయమును మార్గం దేయ పురాణములో మారనకవీంధ్రుఁడు చెప్పియుండలేదు. అందుచేతఁ గథయం దీలోపములేదు.”

ఖండనము. సంస్కృతపురాణములోఁగాని యాంధ్రీకరణమందుఁగాని మనుచరిత్రమందుఁగాని యీపట్టునఁగఢాంశములలో భేదమేమియులేదు. కథాసందర్భములంబట్టిచూడఁగా నన్నిగ్రంథములయందును బ్రవరుఁడు మఱునాటియుదయ మగ్ని హోత్రములౌపాసనయుఁజేసికొనిహిమవన్న గమునకు వెళ్లినట్టులు కనుపించుచున్నది. ఇది తెలియక శ్రీరావు గారూరక యాక్షేపించినారు. నాసిద్ధాంతమునకుఁగారణమువిశదీకరించెద-

ఈవిషయమునకు సంబధించినమట్టుకు సంస్కృత పురాణములోని కథను సంక్షేపించి యిచట వ్రాయుచున్నాఁడను. అదియేమనఁగా:—

అనేకౌషధులప్రభావము నెఱిగినవాఁడును మంత్రవిద్యావిశారదుఁడు నగునతిథి యొకఁడొకనాఁడు ప్రవరునియింటికివచ్చి యతనిచేత నభ్యర్చి తుండయితఁజూచిన సమస్తదేశతీర్థాదులగుఱించి యతనికిఁజెప్పి యొక “పాదలేపము”చేత ననర్గళగతితో దినార్ధమున సహస్రయోజనములునడచెదననిచెప్పెను. అంతటఁ బ్రవరుఁడు “సహస్రయోజనానాంహేదినార్ధే నప్రజామియత్. ఆయాస్యామీతిసంచిత్య తదర్థేనాపరేణహి ”. ఒకదినార్ధము(ఒకపూట) సహస్రయోజనములు వెళ్లిరెండవపూట నాటికిఁదిరుగ వచ్చెదననితలంచి తనపాదములకుఁబాదలేపముపూసికొని హిమవత్పర్వతమును జూచుటకు వెళ్ళెను. అట్లుచూచినప్పుడు పాదలేపము మంచువలనఁ గరఁగిపోయెను. చూచిచూచి తనివినొందక యీవినోదములను తేపుచూ

చేదఁ గాక యని యనుకొని యింటికి నేగనిశ్చయించెను. పాదలేపముకరఁగి పోవుటవలన నతనిపాదములు లేవకపోయెను. “ప్రయాస్యామిక్రియాహాని మగ్నిశుశ్రూషణాదికం కథమత్రకరిష్యామి సంకటం మహాదాగతం” అని దుఃఖించుచు దారింజప్పతపోధనులెవరైన లభింతురేమోయని వెదకుచు వరూధినింజూచి యామెతోనిట్లనియె. “నానిఖిలకర్మములకుహానిలేకుండుఁ గాక. నేనుసూర్యాస్తమయములోఁగానాయిల్లుఁజూచునటులఁజేయుము హానిర్నానిఖిలకర్మణాం; సాత్వంకింబహునోక్తేన తథాకురుయశస్విని! యథానాస్తంగతేసూర్యే పశ్యామి నిజమాలయం.” ఆమెవలపును నిరాకరించి గార్హపత్యాన్ని నాదినమున నేసూర్యుండుండఁగా నిల్లుదాఁజూచు గాకయని పార్థిించి తదనుగ్రహంబున నిమిషంబులో నింటికినేగి సమస్త కర్మములు యథావిధిగాఁజేసెను. (తథాహమధ్యస్వంగేహంపశ్యేయం సతిభాసూరే! తేనసత్యేనపశ్యేయంగృహస్థోద్యదివాకరం! యథాప్రోక్తం ద్విజశ్రేష్ఠ శ్చకారసకలాఃక్రియాః)

ఈమూలకథనుండి యీక్రింది యభ్యాసాలు చేయవచ్చును. సిద్ధుఁ డతిథిగావచ్చెనుగనుక నతనిని భోజనాదిచే సంతుష్టుఁజేయక ప్రవరుండు పంపియుండఁడు. శ్లో॥ ఆసనాశనశయ్యాభిరద్భిర్ద్వారఫలేనవా! నాస్యకశ్చి ద్వసేద్దేహే శక్తితోనచ్చిత్తోఽతిథిః ॥ అనిమనుష్య తి-4 అధ్యాయ-29 శ్లో- వైశ్వదేవసమయమందువచ్చినవాఁడే యతిథియనిపించుకొనునుగనుక పెద్ద న్నుగాగు చెప్పినటుల సిద్ధుఁడు కుతపకాలమందువచ్చెను.

శ్లో॥ దూరాధోష్వపగతంశ్రాంతంవైశ్వదేవఉపస్థితం । అతిథింతవిజానీ యాన్నాతిథిఃపూర్వమాగతః॥ అనిపరాశరస్మృతి, అధ్యాయ-42 వ శ్లో- సిద్ధుఁ డెప్పుడువచ్చినను బ్రవరుండుభోజనాంతరము హిమవన్నగమునకువెళ్ల లేదు. ఏలయనఁగాఁ బ్రవరుండుమొదటిపూటవెళ్లి రెండవపూటనింటికిరాఁ దలంచుకున్నాఁడు. సిద్ధుఁడుపూర్వాహ్ణమందెవచ్చెనని శ్రీవేంకటరమణ రావుగారు భ్రమించినటుల మనమునుభ్రమించి సిద్ధునినుండమనియు

భోజనసమయమునకు మరలవచ్చెదననియుఁ జెప్పి ప్రవరుఁడు మొదటి పూటనే హేమవత్సర్వతమునకు వెల్లెననికథలోఁ జెప్పఁబడియుండునుగనుక నాభ్రమకూడదు. మఱియునట్లేని సిద్ధుఁడుప్రవరునితోఁగలసియే హేమ వత్సగమునకు వెల్లియుండునుగనుక నాదినమునఁబ్రవరుఁడుమంచుకొండకుఁ బోలేదని సిద్ధాంతమగుచున్నది. మఱియు మఱునాఁడు ప్రాశస్త్యమందు నగ్నిహోత్రములునాపాసనచేసికొని (అగ్నిహోత్రంచబహుయాదాద్యం తేద్యునిశోఃసదా-మను⁴ అ²⁵శ్లో.) సిద్ధునిసంపి హేమవత్సగమునకునతఁడు వెల్లెననికూడనేర్పడుచున్నది. పూర్వరాత్రము సిద్ధుఁడున్నప్పటికి నతథిత్వ మునకుభంగముకలుగదు. శ్లో॥ ఏక రాత్రంతునివసన్నతిథిర్బ్రాహ్మణఃస్మృతః అనిత్యంహస్థితర్యస్మాత్తస్మాదతిథిరుచ్యతే ॥ మనుస్మృత ౩ అధ్యాయ-102 శ్లో- మారన్నగారియాంధ్రీకరిణము మాతృకతోసరిగానున్నది. దానింగనుఁడు. చ॥ అతిసుకుమారమూర్తి ప్రవరాఖ్యుఁ డుదాత్తుఁడు వేదపారగుం డతిథిజనార్చనాభిరతుఁడైచరియించుచు... సకలావనీతలవిశేషములెల్లను । ప్రితిఁగన్గాన⁵ । మతిఁగడుఁగోరుచుండనొక నాడొకయాషసిద్ధుఁడింటికి⁶ ఉ॥ వచ్చిన నాద్విజుండతని వందనపూజల హృష్టచిత్తుఁగాఁ । జెచ్చెరఁ జేసి..... ఇచ్చేట వందన, పూజ, అనుశబ్దంబులవలన భోజనముఁగూడ నర్థమనిస్పష్టమగుచున్నది. శ్రీరావుగారు విపరీతముగా నర్థముచేసియిచట భోజనప్రశంసలేదనుట యాశ్చర్యముగానున్నది. “నరుఁడేగుమోజనసహ స్రముసాఁబగలింటిలోపల⁷ ” (నాగపగలింటియను సరస్వతీ పత్రికా ముద్రితపాఠ మసాధువనితోఁచెడిని (“తనివి చనకయింక నెల్లిచనుదెంచియే ర్పడఁ బూతు నిన్నగంబు సొంపు పెంపు” “ఇనుఁడుగుంకకుండనిపుడయింటి కరుగువాఁడఁగాక” “అగ్నిప్రసాదంబున నెప్పటియట్ల శీఘ్రమనంబువడసి నిజగృహంబునకరిగి నిత్యక్రియాకలాపంబులునిర్వర్తింజె-”

మారకొండేయపురాణములోలేనట్టియు మనుచరిత్రమునం దున్నట్టియు నీకథాంశములు మైకారణములవంటి కారణములచేతఁ బెద్దన్నగారుతమ

సర్వంకషప్రజ్ఞంబట్టి తమగ్రంథలలామంబున నెలకొల్పియున్నారు. సిద్ధుడు ప్రవరునియింటికిఁ గుతపకాలమందువచ్చెను. కుతపకాలమన దినమందుఁబడు నాల్గుగడియలమీఁది ముహూర్తము. అహ్నముహూర్తావిభ్యాతాదశ పంచచసర్వదా తత్రాష్టమోముహూర్తోయఃసకాలఃకుతపఃస్మృతః అని మాత్యపురాణము. అప్పుడేవైశ్వదేవసమయముగనుక నతఁడతథియామె ను. కుతపుండన గానతథియనియర్థమందుచేత నేగలిగినది. వైశ్వదేవంబుచేసి, క॥ విను దివసాష్టమభాగం । బునఁదనచ్వారమునకుఁ బోయి కడుబ్రయం । బున నతిథినరయవలయుం దనయ తదర్చనకు నెనయె ధర్మువులెందుక ॥

అనిమారగండేయపురాణము, ౩ ఆ 153-154

ఈవేళకుసిద్ధుడువచ్చెననుటయుఁ బ్రవరుఁడతని “సిష్టమృష్టాన్నకలన సంతుష్టజేసి”యతనివలనఁ “బుణ్యతీర్థమహిమవినుటయు” నామధ్యాహ్న మందుఁ బ్రవరుఁడింటనుండె ననియు స్థిరపఱచు. సహస్రయోజనానాం అనుశ్లోకములోనిశ్చయించుకొనినప్రకారముప్రవరుఁడు, ద్వితీతశ్వా 12 వ పద్యముననిపుడుమధ్యాహ్నమయినది. ఇచటిచోద్యంబులను తేవుచూచెద ననుటయు వేలిమియుక్కు సురార్చనయువిప్రసవర్యయుఁజికెననుపద్యంబు సెప్పుటయుఁ బ్రవరుఁడామఱునాటిమధ్యాహ్నమున హిమవత్పర్వతమున నుండెననియు నాచాక్షిణ్యమరదు నచటికిబయలుదేరెననియు సూచించు చున్నది. కాఁబట్టి పెద్దన్నగా రీవిషయములోసంస్కృతాంధ్ర మాతృకల నతిక్రమించిస్వతంత్రింపలేదని స్పష్టమగుచున్నది. కథాభాగమందు నాక వీందుఁడు “ఓంప్రథమమునఁ గథమఱచినాడఁనుటకంటెవేఱేమియును వింతలేదు శ్రీవేంకటరమణరావు గారినుమంతయు నాలోచింపకయింతటి దోషమాకవిసింహునిపైఁబెట్టుట యెంతయుశోచనీయముగానున్నది.

VII. ఏడవయాత్రేపణ. ప్రవరుఁడు సాలగ్రావదానము సయితముఁ బ్రతిగ్రహింపఁడని మొదటియాశ్వాసములోఁజెప్పుటయు నతనియింటివారు గహణసంక్రమణాదులయందు రాజువలనదక్షిణలుగ్రహించు విషయమై

మాయాప్రవరుడు రి వ- ఆశ్వాసములో నుడువుటయు బరస్పరవిరుద్ధములుగానున్నవి.

ఖండనము. అన్నియు నసత్యములాడి వదూధిసీమన స్వమాధానము కొఱకుఁ బ్రవరునియింట ధనధాన్యశూన్యత స్థిరపఱచునపుడు మాయాప్రవరుడు నిజపుఁబ్రవరునియందు దానగ్రహణదోషము మోపినాఁడు పైఁగా నెచటనుండియువచ్చుబడిలేదనినమ్మించుటకై యీదక్షిణలుంగూడ రాలేదని చెప్పకతీఱదు. అట్లుచెప్పటచే నిజపుఁబ్రవరునియింటి వారికినే విధమైనలోపమురాదు. శ్రీవేంకటరమణరావుగార్హి యాక్షేపణ యొక యాక్షేపణగాదని వారిమనస్సునకే సందేహము కలిగి యున్నట్లే కనుపించుచున్నది. ఈదానస్వీకారము “మాయాప్రవరునిచేఁ జెప్పఁబడిన విషయముగనుక సత్యముకాదనితలఁచుటకువీలులేదు” అనివాసియున్నారు. అన్ని యసత్యముల నిదిమాత్రమెందుకు సత్యముకావలెనో తెలియకున్నది. “రెండుచోట్లయందును బ్రవరునిగుఱచింతనమే ప్రధానము.” అనివాసి యున్నారు. రెండవచోటఁ గూడనెందుకుఁబ్రధానముకావలెనో తెలియదు. శ్రీరావుగారుచేసినయాక్షేపణలన్నియు నీపైఁజెప్పినయేడే. ఒకటటియు దోషముకాదని యీపైకారణములవలన స్పష్టమగుచున్నదిగదా- శ్రీరావుగారు తమయుక్తి పాండిత్యలోపములు తెలిసికొఁజూలక యిట్టిక్షుద్రాక్షేపణలఁజేసి వ్రాసినవ్యాసముచీరికారూపముననానందముద్రాశాలాధి కారులచే ముద్రితమైనపుస్తకరాజమునఁగళంకముంబోలఁగానిపించుట మికిరాలి శోచనీయముగానున్నది.

ఇట్లు.

విధేయుఁడు,

బి. రాజన్న, బి. ఏ.

ధారాకోట దీవాణ్ జీ, గంజాముమండలిము.

